

Рецензии и книжнина

Book review

Чакана и необходимата книга¹

Свлагчищата по българското Черноморие бяха злосторна тема през пролетта на 1997 г. Пълзящи маси и изградени върху тях сгради и съоръжения се спускаха неударимо към морето. Гледките бяха като във фантастичен филм. Дълго продължила зима и обилните валежи събудиха дремещи скални и земни маси и в много други райони на страната. Активизираните свлагчища надхвърлиха сто. Всичко щеше да отминне, ако ставаше дума само за природен каприз. Навсякъде се случват подобни неща. Наводненията и свлагчищата са между най-честите и страшните природни бедствия по Земята.

Свлагчищата в България са известни отдавна — и тези по Черноморието северно от Бургас, и онези край р. Дунав, по склоновете на българските планини и долините на реките. Те са включени в нормативните изисквания на транспортното, индустриалното и гражданското строителство. Отдавна е съставена национална програма за наблюдение, овладяване и предсказване на свлагчищата. Специално внимание в нея беше отредено на Черноморието, особено на районите около Сарафово, Бяла, Обзор, Варна, Кранево, Балчик, Каварна. Всички знаеха за инженерните и архитектурните постижения при развитието на строителството в курортите Св. Константин, Златните пясъци, Албена, Балчик при съществуващите природни дадености. Варненската магистрала-красавица през Траката се приемаше с гордост. Тогава беше създадена известната геозащитна станция във Варна, а след това и тези в Плевен и Перник. На тях се възлагаха изследователски, наблюдателни и превантивни задачи. С вещина и съвременни технически и компютърни средства бяха организирани наблюденията върху всички по-значителни свлагчищни явления. А науката в лицето на БАН и преди всичко на специализираната Лаборатория по геотехника, както и в университетите, изследователски и проектантски организации изпълняваше отговорно задължението си да изучава, предсказва и подпомага овладяването на свлагчищата и тяхната енергия.

За съжаление, това не продължи дълго. Постепенно научните наблюдения и изследванията минаха на заден план. Ценностите бяха разменени. Надделяха техническа страст и амбиция и върху хрекните уравновесени условия на свлагчищата се стовари мощно предизвикателство, пред което природата не може сама да устои.

Още през същата 1997 г. по инициатива на Геологическия институт БАН организира обществено обсъждане на възникнали проблем. Най-компетентните учени и експерти изнесоха резултати върху многогодишните си изследвания и описаха катастрофалните явления. Някои доклади бяха публикувани в периодични издания (Минно дело и геология, 5, 1997). Своевременно реагира и държавата. Очевидно тогава се е родила и идеята за публикуване на общоакадемичния сборник, предмет на настоящите бележки. Книгата се подготвя за печат по инициатива на Института по водни проблеми на БАН и излиза бързо.

Сборникът съдържа 20 авторски материала, предисловие и послеслов. Брегоукрепването на Черноморието е определено като цел на провежданите изследвания и генерална тема на сборника. Поднесена е подялба на тематичната насоченост на включените статии.

В сборника има проблемно-исторически статии (Д. Стойков; Д. Стойков, Г. Алексиев, Т. Кръстев; Б. Рангелов; Е. Михова; К. Кочев), фактологични изследвания (Г. Франгов и др.; Г. Милев, Ц. Ценков, Г. Стоев; В. Веселинов, Г. Мънгов; Р. Върбанов, Г. Франгов, Б. Тонев), методични схеми (Г. Милев и др., вж. по-горе; Д. Пърличев, Х. Станчев; В. Василев, Т. Христов; Р. Върбанов и др., вж. по-горе), описания на крайбрежни динамични системи (Г. Гергов; В. Пейчев, Н. Андреева), изследвания на абразията (Й. Марийски; В. Пейчев; Д. Пърличев), обсъждане на проблеми от градоустройството в условията на активни брегови процеси (К. Бояджиев; Й. Марийски, К. Бояджиев, Д. Стойков). Обсъждат се правни проблеми на бреговата защита, водещи към специален и вероятно много нужен Законопроект за Черноморското крайбрежие на България (Г. Пенчев), а така също резултатите от обширна и много поучителна социална анкета върху опасността от свлагчища (М. Николова).

Послесловът е малка колекция от извадки от мисли (!) на български и чуждестранни учени по проблеми на свлагчищата. Тук е цитирана и мисълта на българския президент *П. Стоянов за приоритета на чакащите мерки срещу тези опасни природни явления пред търсенето на пари за тяхното изследване и ликвидацията на последиците от тях.*

Обективно, разглежданият сборник има фактологична, методична, конкретно-познавателна и известна теоретична стойност, която прави стъпка напред в изучаването и овладяването на свлагчищните процеси по Черноморието и в някои други райони на страната. В него се намират и конкретни предложения за изследване, предотвратяване и намаляване на техния риск.

От сборника, издаден във връзка с толкова сериозно природно бедствие, проявено по катастрофален стихийен начин, се очакваше много повече. И поради това, че българската наука, отдавна ангажирана със свлагчищата и другите природни рискови процеси, е в състояние да направи по-съдържателен анализ на тези явления и да стимулира обществото към решителни мерки за овладяване на природните стихии и намаляване на риска от техните разрушителни последици. Тук не се предлага добра национална стратегия за изследване и действие в тази област. Вместо да послужи за тази цел, разглежданият том е по-скоро еклетична колекция от иначе нелоши статии на известни и по-млади автори.

Очевидно, определени претенции за пропуснатия шанс могат да бъдат отправени към Редколегиата, някои от членовете на която са рецензенти (!) на сборника. Дали причина за това не е и самият инициатор на изданието — Институтът по водни проблеми, чиято основна предметна дейност не е била свързана със свлагчищата.

Срещу свлагчищата сега може да се противодейства главно с технически средства. Някои казват — и с много, много пари. По-точно би било — с пари и много разум. Разбира се и с поемане на персонална отговорност и с плашане за личната вина от всеки. А разумът е преди всичко наука и уважение към природата. Още с излизането си разглежданият сборник не предложи мотивация към това. Дали все пак нещо добро не се случи оттогава?

Проф. д-рн Васил Вълчев
Геологически институт при БАН

¹ Марински, Й., отг. ред.; Бручев, И., Кочев, К., Милев, Г., Франгов, Г., Алексиев, Г., ред. 1998. *Брегоукрепване и дълготрайно стабилизиране на склоновете на Черноморското крайбрежие*. Акад. Изд. „Проф. Марин Дринов“, София; 198 с.

Бележка на редакцията: в духа на добрата традиция Редколегиата е готова да даде място и на други мнения по въпроса.